

Сайтът **desebg.com** ви предлага интервю с председателя на Съвета за електронни медии (СЕМ) **Георги Лозанов**, който отговаря на въпроси, свързани с отменените от Конституционния съд (КС) лустрационни текстове в Закона за радио и телевизия, както и опитите на управляващата БСП да върне действието на параграф 12 в закона за досиетата.

Г-н Лозанов е известен медиен експерт и общественик, доцент във Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и не на последно място инициатор на [гражданската акция „Чисти гласове“](#) през 2006 г. за доброволно отваряне на досиетата на журналистите, допринесла за приемането на настоящия закон за достъп до документите на комунистическите тоталитарни служби и разкриването на техните сътрудници.

Г-н Лозанов, миналата седмица [КС отмени единствена действаща лустрационна бариера](#) в българското законодателство в Закона за радио и телевизия (ЗРТ), забраняваща на сътрудници на ДС да заемат постове в управител на Българската национална телевизия (БНТ), Българското национално радио (БНР) и СЕМ. Какъв е коментарът ви?

– Това решение беше очаквано. Но все пак съм благодарен, че то се забави във времето (КС беше сезиран от група депутати от БСП и ДПС през януари 2013 г., б. а.) и преди произнасянето му се осъществиха конкурсите за избор на генерални директори на БНР и БНТ, които попадат в приложението на отменените преди броени дни лустрационни текстове. Конкурсите тази година и без това не бяха лесни, имаше обществени очаквания и регулаторът в лицето на СЕМ беше под известен натиск. Представям си какво щеше да стане, ако КС се беше произнесъл по-рано и до избора бяха допуснати и сътрудници на Държавна сигурност.

Написано от Христо Христов
Вторник, 15 Октомври 2013 09:58

Така че забавянето на решението имаше и добра страна. Лошото е, че имам чувството от момента, в който се разбра, че такова искане за отмяна на тези лустрационни текстове е внесено в КС от депутати на БСП и ДПС, че започна обратното броене на закона.

Ние с вас заедно сме преминали дълъг път, за да се получи отварянето на досиетата, макар България да направи това последна от другите страни от Източна Европа. Опитвахме се най-после да има един тип граждански порив към прекъсване на влиянието на бившите репресивни служби в публичния дебат с гражданската акция „Чисти гласове”. Няколко години по-късно се случи и отмяната на параграф 12 от закона за досиетата (през декември 2012 г., б.а.). И след това веднага започна това обратно броене.

Имате предвид опитите за реабилитация на кадрите на ДС след връщането на БСП на власт?

– Да и моето усещане е, че всичко това стои като една голяма разработка на самите представители на ДС, които продължават да дърпат конците. Когато през 2006 г. беше приет закона за досиетата по време на тройната коалиция и партии като БСП и ДПС го подкрепиха, останахме с впечатлението, че по този въпрос при тях е настъпила промяна. Сега вече се вижда, че това е било доста лицемерно. В крайна сметка целта е нищо да не се случи в България. И резултат от това неслучване е отпадане на единствените действащи до миналата седмица лустрационни текстове в ЗРТ.

Виждаме, че има и демонстрация на липса на обществена реакция към политиците, които през 2006 г. поеха този ангажимент. Достатъчно е само да се огледаме и да видим колко много хора, свързани с тоталитарните служби, са на ключови постове в държавата.

И за мен съществува и един друг, морален проблем, който не се състои не това, че те заемат такива постове, а че нито един от тези хора не заяви публично: „Виновен съм. Съжалявам”. Всъщност направи го само един професор, който може би заради високата си ерудиция, заяви, че „има и по-виновни, но аз не отричам и собствената си

вина”.

Интересното е, че тези лустрационни текстове в ЗРТ са приети през 1998 г., действат без проблеми цели 15 години и сега изведнъж през 2013 г., когато проблемите в държавата са съвсем други депутати от БСП и ДПС през 2013 г. ги „поднасят на тепсия” на Конституционния съд, който ги отмени. За какво говори това?

– Това е само формално, само алиби. Реално, никога докрай политически искрено в България не е имало желание за критично отношение, да го кажа така най-меко, към Държавна сигурност. Онова, което беше постигнато преди няколко години, се оказва само едни ритуални жестове и след извършването им хората, които ги направиха приеха, че може да започне обратното броене.

Какво значи, че сътрудниците на ДС са били поставени в дискриминационни положение, както КС приема? Първо, в голямата рамка на справедливостта не можеш така педантично да защитаваш правата на онези, които години наред са нарушавали човешките права.

Да, отпаднаха тези лустрационни текстове, но аз си казвам, че при гласуването на шефове на БНТ и БНР лично за мен изискването за необвързаност с тайните комунистически служби ще продължава да бъде персонален критерий.

Три от конституционните съдии [излязоха с особено мнение](#), в което много сериозно беше поставен въпроса за несъвместимостта на характера на сътрудници на тоталитарни комунистически служби с ръководството на обществените медии и необходимостта от прозрачност при тяхното управление и ръководство.

– Да, запознах се с него. Аз не бих желал да коментирам юридическата част на

Написано от Христо Христов
Вторник, 15 Октомври 2013 09:58

въпроса, не е там моята компетентност. Мога обаче да кажа и много пъти съм го казвал, от гледна точка на медийната експертиза, че първо на първо медиите, а да не говорим за обществените, са точно обратното на тайни служби, били те тоталитарни или не. Медиите са явни служби, проникването на хора от тайните служби там по принцип противоречи на природата им. Ти отиваш в тези обществени медии в името на правото на информация на хората да получават информацията, да я изкараш наяве, а не да я криеш. Ако искаш да се занимаваш с тайни, върви някъде другаде, но не и в медиите. Нито скритите тайни в биографията, нито скритата информация от обществото може да носят успех.

Второ, на всички е ясно, че тази дейност на Държавна сигурност, въпреки, че структурата се е разпаднала, на персонално ниво винаги е носила някакви обвързаности и желание да скриеш част от биографията си. А това криене те прави зависим и противоречи на основното изискване към медиите – те да са независими. Така че както казвате, много отдавна, през 1998 г. отстраняването на тези зависимости са влезли в ЗРТ и те работиха безупречно до вчера. Въпросът е изцяло медиен и много по-малко свързан с лустрацията.

Бих искал да ви върна към [един наш разговор заедно и с колегата Асен Григоров в началото на 2013 г.](#) по повод отмяната на прословутия параграф 12 от закона за досиетата. Няколко месеца по-късно обаче ние сме свидетели на това, че битката за това досиетата да бъдат отворени и законът да бъде блокиран влезе в нова фаза. Каква според вас е причината винаги когато БСП се върне на власт първо да посяга към специалните служби, видяхме го с казуса „Пеевски” в ДАНС, а сега прави опит да бъде върнат чадъра над кадрите на тоталитарните служби в разузнаването, вместо да решава реални проблеми, да изпълнява щедрите си социални предизборни обещания?

– Моето чувство, самите хора го възприемат по същия начин, а и изглежда и в БСП го схващат така – партията е политическото представителство на една малка група хора, свързани с Държавна сигурност. И когато БСП е на власт тя работи в тяхна ползва. Под работи се разбира максимално да ги скрият, а това, което не може да се скрие – да не води до никакви последствия и да се притъпи всякакво чувство за морални критерии. Човек остава с чувството, че това е твърдото ядро на електората им, което негласно диктува определена политика.

Как като медиен експерт оценявате обществения дебат за тази реставрационна политика, която я бяхме забравили от 2006 г. насам за такова неприкрито назначаване на кадри на ДС във властта, за опита да се затворят на досиетата с параграф 12 и за отмяната на лустрацията в ЗРТ? Случва ли се сериозен обществен дебат или медиите също са изпаднали в зависимост и не отделят достатъчно внимание на този проблем?

– Реставрацията на малкото, което беше направено по отношение на ДС, изчака обществения дебат, той е затихнал. Наблюдаваме го при реакциите за решението на КС за отмяната на лустрационните текстове в ЗРТ. Реакциите са спорадични и дежурни в някакъв смисъл. Няма истински дебат, той свърши. И ние, нека си го кажем ясно, като общество не можахме да решим в морален и социален план въпросите с бившите комунистически тайни служби. Единствената страна от бившия соцлагер сме, която не успя да направи това.

ДС е част от по-големия въпрос за комунистическото минало. Ние оставихме този проблем така да се каже на индивидуалното разбиране на всеки човек. Който иска да потъва в носталгизми, който иска да го отхвърли и не го приема, който иска да го смята за маловажен и т.н. Тоест, не успяхме да постигнем никакъв обществен консенсус по този въпрос. За съжаление и БСП, и ДПС не можаха да заемат такава позиция, която да допринесе за достигането на такъв консенсус. И това трябваше да стане отдавна. Сега всичко вече е свършило.

В заключение ще подчертая, че според мен не е толкова важно какво е участието на агенти и кадрови служители на ДС във властта и медиите, тъй като те и без това имат не малко участие в публичната сфера. Много по-важна е символната страна на въпроса: какво казваме ние на себе си като общество с това отношение към Държавна сигурност?

Ще минат още 10 години и темата ще загуби своето значение. Успоредно с това ние ще сме загубили шанса да извършим един важен исторически жест като общество ясно да се разграничим от комунистическото минало и неговите практики.